

Til Strømnettutvalget

Per e-post: stromnettutvalget@oed.dep.no

Oslo, 21. desember 2021

FELLES INNSPILL TIL STRØMNETTUVALGET FRA NATURRESSURSKOMMUNENE OG LNVK

1 Innledning

Naturressurskommunene er en paraplyorganisasjon for kommuneorganisasjoner med store naturressursbaserte virksomheter. Medlemmer er Landssamanslutninga av Vasskraftkommunene - LVK, Utmarkskommunene - USS, Industrikommunene, Nettverket for petroleumskommunene – NPK, Kommunekraft AS og Landssamanslutninga av norske Vindkraftkommuner - LNVK.

Til sammen er 223 kommuner av totalt 356 kommuner organisert under Naturressurskommunene.

Nedenfor følger innspill til Strømnettutvalget fra to av deltakerne i Referansegruppen til Strømnettutvalget, Naturressurskommunene og Landssammenslutningen av Vindkraftkommuner, LNVK.

Formålet med Naturressurskommunene er å

«(..) styrke det lokale selvstyret og den lokale råderetten i alle saker der lokalsamfunns naturressurser tas i bruk og gir grunnlag for verdiskaping utenfor kommunen. Naturressurskommunene skal arbeide for å sikre vertskommunen en rettmessig andel av slik naturressursbasert verdiskaping, forsvare kommunens planmyndighet og øke respekten for lokaldemokratiets evne til å balansere bruk og vern av naturen.»

Som det fremgår av den kongelige resolusjonen med oppnevningen av utvalget, innebærer nye kraftledninger ofte omfattende og inngripende tiltak som kan være omstridte og konfliktfylte. Det er korrekt påpekt at virkningene for naturmangfold, landskap, friluftsliv, lokalsamfunn og reindrift «(...) medfører behov for grundig saksbehandling med tett involvering både lokalt, regionalt og sentralt.»

2 Det grønne skiftet er avhengig av at det bygges ned barrierer og at det bygges opp insentiver fra de som blir direkte berørt av slike tiltak og naturinngrep

I et moderne samfunn trenger alle tilgang til elektrisitet, og enhver kommune er opptatt av næringsutvikling og verdiskaping innenfor egne grenser. Det ledningsnett som er nødvendig til egne innbyggere og eget næringsliv (alle nettnivåer) kan derfor stå i en annen stilling enn der et transmisjonsnett som planlegges ført gjennom en kommune utelukkende bygges for å betjene andre områder og regioner og uten avgreninger eller tilknytning til det lokale nettet. Særlig overskuddsområder for vannkraftproduksjon kan oppleve å måtte avstå verdifulle naturressurser for

overføring av fornybar energi til sentrale strøk eller som ledd i elektrifiseringen av sokkelen, uten selv å ha noen direkte fordeler av slike store overføringsledninger. Historien rundt de såkalte monsternastene i Hardanger er et eksempel på en slik situasjon.

Naturinngrepene i seg selv kan imidlertid skape konflikter også i de kommuner og overfor de innbyggere som kraftledningene direkte er ment å betjene. Til illustrasjon nevnes protestene mot de nye kraftledningene inn til Oslo. Disse protestene kan sees i sammenheng med demonstrasjonen i november 1946, da mer enn 30 000 mennesker var samlet på Rådhusplassen i Oslo i protest mot de planlagte kraftlinjene gjennom Nordmarka. Dette er Norgeshistoriens største demonstrasjon. Saken er ikke bare betegnende for Oslo-folks syn på Nordmarkas verdi for dem, men er like betegnende for folks syn på egne naturverdier overalt i landet.

- Naturressurskommunene mener dette er et viktig bakteppe for å forstå det engasjement bygging av store kraftledninger kan skape, uavhengig av den samfunnsnyttene kraftledningene har som formål. Folk har sterkest tilhørighet til og trang til beskyttelse av «egne» naturverdier.

De siste års erfaringer med landbasert vindkraft viser at uten lokal aksept, er det vanskelig å gjennomføre ønsket nasjonal politikk - enten det er tale om vindkraft eller større kraftledninger. Og selv om staten ved tvang skulle gi de nødvendige tillatelser, er det en kjensgjerning at fravær av lokal aksept vil forsinke de prosesser som skal gjennomføres.

En overordnet målsetting, ikke bare for Strømnettutvalget, men i det hele tatt for gjennomføringen av det grønne skifte, må derfor være å *bygge ned barrierer* og *bygge opp insentiver* fra de som blir direkte berørt av slike tiltak og naturinngrep. Stortingets anmodning om gjeninnføring av plan- og bygningsloven i vindkraftsaker og vedtaket om en kommunal produksjonsavgift på vindkraft er nettopp utslag av en slik holdning.

3 Kommunen står i en annen stilling enn andre høringsinstanser

Kommunen er én av mange høringsinstanser i konsesjonsprosesser for større kraftledninger. Vi vil understreke at en kommune *står i en annen stilling* enn andre høringsorganer, enten det er berørte grunneiere, miljø- og friluftsansjoner, regionale eller nasjonale høringsinstanser e.l. Vi anser det unødvendig å begrunne dette nærmere, ut over å vise til at kommunen er en del av offentlig forvaltning, vårt laveste demokratiske nivå, sektorovergripende og både med eget selvstyre og ansvar for gjennomføring av nasjonal politikk. Ingen andre høringsorganer er i tilsvarende situasjon, og ingen andre har bedre eller nærmere grunnlag for å vurdere *samlede lokale virkninger* av planlagte ledningsnett enn den berørte kommunen. Når et samlet storting ga uttrykk for at den berørte kommunes syn skal tillegges stor vekt i vindkraftsaker, og noen partier gikk inn for vetorett for den berørte kommunen (slik ordningen er i Sverige), viser det den helt spesielle stilling berørte kommuner står i.

For Naturressurskommunene er det et overordnet standpunkt at denne særstilling for kommunene bør komme til uttrykk i konsesjonsregelverket. Både konsesjonsmyndigheten og konsesjonssøkere bør se på berørte kommuner som et spesielt viktig høringsorgan og som potensielle *medspillere*. Det er vårt syn at en slik tilnærming vil gi muligheter for effektivisering av konsesjonsprosessen, se nedenfor.

4 Energilovgivningen mangler bestemmelser om involvering og medvirkning fra berørte kommuner

Det foreligger et omfattende regelverk om planlegging, søknader, vedtak og gjennomføring av store kraftledningsanlegg. Fra 2009 er transmisjon- og regionalnettanlegg, transformatorstasjoner med tilhørende konstruksjoner og nødvendige sekundæranlegg som veier, deponier mv. unntatt fra plan- og bygningsloven. Bare bestemmelsene om konsekvensutredninger og stedfestet informasjon i plan- og bygningsloven kap. 14 og kap. 2 gjelder for slike anlegg.

Det er Naturressurskommunenes syn at lovendringen i 2008, hvor store energianlegg ble unntatt fra plan- og bygningslovens planbestemmelser, har vist seg uheldig. Dette er til fulle dokumentert for store vindkraftanlegg, og vi legger til grunn at utvalget er kjent med Stortingets vedtak om å reversere lovendringen for så vidt gjelder slike anlegg.

Kommunen er primærplanmyndighet etter plan- og bygningsloven, og loven er den tverrsektorielle lov for all arealbruk. Når nettopp store energianlegg regelmessig utgjør de mest omfattende arealinngrep, var det uklokt å ekskludere vindkraftanlegg fra plan- og bygningslovens system.

Formålet med lovendringen i 2008 var begrunnet i hensynet til effektivisering av plan- og konsesjonsprosessene, og det lovtekniske grepet var å redusere kommunenes rolle og ansvar. Historien rundt vindkraftsektoren viser at lovendringen fikk *den motsatte effekten av effektivisering*.

Med de svært omfattende nettutviklingsplaner som foreligger og med den tidsnød som følger av det åpenbare behovet for grønn omstilling, er det Naturressurskommunenes syn at den samme støy og uro vil kunne oppstå med utbyggingen av kraftledningsnettet dersom det ikke tas nye grep overfor berørte kommuner. Enten bør den gjeninnføring av plan- og bygningsloven som Stortinget har bedt gjennomført for vindkraftanlegg, også gjøres gjeldende for andre store energianlegg så som transmisjonsnettet. Eller så bør det etableres andre systemer for involvering av berørte kommuner som sikrer kommunens opplevelse av involvering og innflytelse.

Mot sammenligningen med vindkraftsektoren kan det innvendes at større kraftledninger regelmessig går gjennom flere kommuner og at det derfor vil være uhensiktsmessig å måtte forholde seg til arealplaner i hver enkelt kommune. Men hvis det blir lagt til grunn, er det etter Naturressurskommunenes syn enda viktigere at Strømnettutvalget vurderer hvilke andre ordninger som kan etableres for en bedre involvering av og innflytelse til berørte kommuner enn i dag.

Det er vårt syn at en tett og tidlig involvering av kommunenivået er en absolutt forutsetning for å unngå tidstap i konsesjonsprosessen.

5 Strømnettutvalget bør ta lærdom av «mønsterpraksis»

Uavhengig av det lovmessige spørsmålet som er nevnt ovenfor, vil Naturressurskommunene anbefale utvalget å ta lærdom av eksempler fra konsesjonspraksis hvor berørte kommuner er blitt involvert både tidligere og mer direkte enn energiloven med tilhørende forskrifter, veiledere mv gir anvisning på.

Det fremgår blant annet av NVEs veileder for utforming av melding om bygging av kraftoverføringsanlegg nr. 5/2016 hvordan berørte kommuner informeres og involveres i

konsesjonsprosessen. De retningslinjer som der er gitt er vel og bra, men det er Naturressurskommunenes syn at kommunene bør involveres både tidligere og tettere enn det veilederen anbefaler. Det er ingen rettslige hindre for en slik tilnærming til berørte kommuner, men heller et spørsmål om en optimalisering av konsesjonsprosessen, også med hensyn til tidsbruken.

Vår erfaring er at konsesjonssøkere opptrer ulikt overfor berørte kommuner og grunneiere. Både fra vindkraftprosesser og kraftledningsprosesser foreligger det eksempler på at konsesjonssøker over lengre tid har innledet dialog og forhandlinger med mulige berørte grunneiere før vedkommende kommune er blitt involvert. Slik atferd kan skape mer motstand enn tilslutning fra den berørte kommunen fordi det kan oppleves som en neglisjering av kommunens myndighet og ansvar. Det bør være en overordnet holdning at den berørte arealplanmyndigheten – kommunen – er den første som involveres lokalt. Dette gjelder uavhengig av de endringene Stortinget foretok i 2008, om energisaker og plan- og bygningsloven. Vi har også erfart at mange tiltakshavere har manglet innsikt i at kommunen ikke bare er en viktig høringsinstans i konsesjonsprosessen, men at kommunen også er veimyndighet, forurensningsmyndighet, helsemyndighet mv. I mange konsesjonsprosesser er disse kommunale ansvarsområdene oversett, og det forsinker prosessen når den lokale sektormyndigheten blir involvert først på et senere tidspunkt.

Vi vil anbefale at det innføres en fast praksis om at konsesjonssøker, når et mulig kraftledningsprosjekt er identifisert, straks deretter tar formell kontakt med vedkommende kommune/kommuner til foreløpig orientering om foreliggende planer. I et første møte bør planstatus og mulige lokale planprosesser kartlegges. Dette møtet bør finne sted før forhåndsmelding som nevnt i NVEs veileder er utarbeidet, og kommunen bør inviteres til å fremme forslag til temaer som ledd i konsekvensutredningsprogrammet som skal vedtas. Kommunen vil ofte ha kunnskap om hvilke interesser som potensielt kan bli berørt, avhengig av hvilke trasealternativ som planlegges, og vil kunne være en positiv bidragsyter til tidlig kartlegging av mulige interessekonflikter.

Som eksempel fra forvaltningspraksis gjengir vi et svar fra NVE til Vaksdal kommune på spørsmål om utsettelse av høringsfrist i en konsesjonssak: *«Fristutsettelsen gis fordi NVE mener at en tett dialog mellom Statnett og Vaksdal kommune i den nåværende fasen kan forenkle saken og dermed også saksbehandlingstiden.»*

Vi er enig i denne vurderingen, også som en generell betraktning. Det er vårt syn at en slik tidlig involvering av kommunen samlet sett vil kunne redusere tiden fra planlegging til konsesjon. En tidlig involvering av kommunen vil også kunne avdekke mulige lokale utbyggingsinteresser med behov for krafttilgang, som ikke er kommet til syne i gjeldende arealplaner. Mange av våre medlemskommuner erfarer allerede stor pågang etter nye næringsarealer som ledd i det grønne skiftet, men hvor mangel på krafttilgang blir registrert som en absolutt barriere. Det er viktig at slike planer meddeles både vedkommende kommune, som i slike saker er planmyndighet, og Statnett eller regionalnettseier.

6 Statnetts nettutviklingsplan og områdeplaner

Statnett har i sin Nettutviklingsplan 2021 lansert såkalte områdeplaner som et nytt grep:

«Vi etablerer områdeplaner som viser målnett i regionene og koordinerer system- og anleggstiltak, reinvesteringer og ny kapasitet – i tett samarbeid med regionale nettselskaper.»

Både nettutviklingsplaner og områdeplaner fremstår som hensiktsmessige overordnede planverktøy for statsforetaket. Men slike overordnede planer kan verken erstatte eller sette til side de prosesser som de enkelte kraftledninger utløser, både om konsesjon, tilpasning til lokale arealplaner, grunnverv mv. Når et viktig tema i mandatet til Strømnettutvalget er å effektivisere konsesjonsprosessene, må arbeidet bygge på den erkjennelse at mulige interessekonflikter gjennomgående er av *lokal karakter* og tar tid å løse, uavhengig av de overordnede planer Statnett måtte anse hensiktsmessig for sitt samfunnsoppdrag.

Statnett bør i vesentlig bedre grad enn til i dag utvikle en klar strategi for involvering av berørte kommuner i de områdeplaner som utvikles. Naturressurskommunene savner en omtale av hvordan berørte kommuner bør involveres og informeres som ledd i de nevnte områdeplanene.

7 Berørte kommuner kan mangle planleggings- og medvirkningskapasitet

Med dagens kommunestruktur med 356 kommuner har 126 kommuner færre enn 3000 innbyggere og om lag halvparten av alle norske kommuner har færre enn 5000 innbyggere. Mange slike kommuner har regelmessig store arealer, egnet både til vannkraft- og vindkraftutbygging. Med gjeldende planer for fornybarutbygging i Norge, er det på det rene at en rekke kommuner med lavt folketall – og tilhørende kommunestruktur - vil bli berørt av konsesjonsprosesser for større kraftledninger.

Vi har erfart at mange kommuner mangler den nødvendige kapasitet og kompetanse for å håndtere komplekse prosesser med store energianlegg innenfor de stramme tidsrammer som gjennomgående er satt. Med det grønne taktskiftet er det hevet over tvil at denne utfordringen vil øke i styrke.

Både i ekspropriasjons- og vassdragslovgivningen er det inntatt bestemmelser som gir berørte kommuner en lovbestemt rett til dekning av nødvendige utgifter til sakkyndig bistand, slik at kommunen blir satt i stand til å ivareta sine interesser og medvirke innenfor gitte tidsrammer.

Naturressurskommunene vil foreslå at det innføres en tilsvarende regel i prosesser med store kraftledningsanlegg. Vi vil videre foreslå at en slik regel gjelder fra den første kontakten opprettes mellom konsesjonssøker og kommunen, jf pkt. 4 ovenfor.

I flere saker både om vannkraft- og vindkraftutbygging er det inngått avtaler mellom konsesjonssøker og kommunen om kostnadsdekning, og vi ser slike frivillige avtaler som et uttrykk for en «mønsterpraksis» som bør regelfestes. Formålet med en slik bestemmelse vil være å unngå tap av tid til en kommunal medvirkning innenfor stramme tidsrammer. En bestemmelse om dekning av kostnader til nødvendig bistand vil være av begrenset økonomisk omfang sammenholdt med de økonomiske interesser som for øvrig er involvert.

8 Grunnleggende konsesjons- og ekspropriasjonsrett inneholder ukrenkelige rettigheter som må respekteres

Fremføring av kraftledninger krever konsesjon og rett til erverv av annen manns eiendom, enten med tvang eller etter avtale. Konsesjon kan bare gis når *de samlede fordeler er større enn de samlede ulemper*, og tilsvarende kan tillatelse til tvangsverv av annen manns eiendom bare gis når det *«må reknast med at inngrepet tvillaust er til meir gagn enn skade»*, jf oiegningslova § 2 annet ledd. Konsesjonspraksis særlig rundt større vindkraftanlegg har aktualisert spørsmålet om hvilke tiltak som

må ha konsesjon eller tillatelse til ekspropriasjon og hvilke tiltak som kan tillates senere, som ledd i såkalte MTA-planer (miljø, transport og anlegg) og detaljplaner.

Naturressurskommunene ser dette som et viktig spørsmål som ledd i en effektivisering av konsesjonsprosessen. Det er vårt syn at det i vindkraftsaker er utviklet en uheldig og ulovlig konsesjonspraksis, hvor spørsmål av ekspropriasjons og konsesjonsrettslig karakter er flyttet ut av konsesjonsprosessen og over i «MTA-prosessene», tilsynelatende for å spare tid i konsesjonsprosessen.

Erfaringene fra vindkraftsektoren er at konsesjonspraksis begrenset hva som var nødvendig å vurdere konsesjonsrettslig til en geografisk markering av utbyggingsområdet og en gitt installert effekt, mens plassering, antall og høyde på vindmøllene innenfor utbyggingsområdet ble avgjort som del av MTA-planene. Vi viser i den forbindelse til Olje- og energidepartementets avgjørelse i den såkalte Måkanuten-saken. - En viktig årsak til de omfattende lokale protestene mot konsederte vindkraftanlegg som etter hvert oppsto, var nettopp de uforutsette negative virkninger som kom som følge av at de vindmøller som etter hvert skulle oppføres, var mer enn dobbelt så høye som de det var gitt konsesjon til. De høyere vindmøllene krevde lyssetting av hensyn til luftfarten, ga helt nye landskapspåvirkninger og forstyrret tv-signaler. Det er grunnleggende konsesjonsrett at slike virkninger skulle ha vært vurdert som ledd i en samlet konsesjonsvurdering og ikke håndtert i MTA-planer uten de konsekvensutredninger og lokal involvering som konsesjonsprosessen ville sikre.

Slik «stykkevis og delt»- behandling av viktige temaer knyttet til vindkraftanleggene førte bare til innsigelser, klageprosesser og lenger behandlingstid enn nødvendig. Disse mangler ved konsesjonspraksis for vindkraftanlegg er i ettertid foreslått avhjulpet av departementet, men eksemplene nevnes her som grunnlag for lærdom: Det som tilsynelatende fremstår som effektivisering ved å løfte temaer ut av konsesjonsprosessen og over til MTA-planer, kan få den motsatte virkningen ved at klager, innsigelser, lokalpolitisk støy og rettstvister *forsinker prosessene*.

Naturressurskommunene vil derfor understreke viktigheten av at det foretas en korrekt juridisk grenseoppgang mellom hva som må være en del av konsesjonsprosessen og hva som kan henføres til senere detaljplanlegging.

9 NVEs tiltak 1. desember 2021 til effektivisering av konsesjonsprosessen.

NVE har i pressemelding 1. desember lansert flere tiltak til forenkling av behandlingen av nettkonsesjoner. Det heter blant annet:

«Tiltakene som tidligere har blitt vurdert i konsesjonsprosessen skal flyttes til fasen etter konsesjonsvedtak. Det er i den delen av arbeidet at detaljplanen for anleggene behandles. Dette påvirker blant annet midlertidige anleggsveier, rigg- og anleggsplasser og ekspropriasjonstillatelse i forbindelse med disse. Dette skal nå søkes om samtidig som miljø-, transport- og anleggsplanen, ikke sammen med konsesjonssøknaden, slik praksis er i dag. Med denne endringen forventer NVE mindre behov for endringssøknader i detaljplanleggingsfasen, og færre ekspropriasjonssøknader.»

Naturressurskommunene finner det overraskende at NVE på denne måten orienterer om endringer i de kommende konsesjonsprosesser i den hensikt å effektivisere konsesjonsprosessene. For det første

fremmes dette samtidig som Strømnettutvalget utreder de samme spørsmål. *For det andre er tiltakene vedtatt uten noen form for høringsprosess. Og for det tredje savnes en orientering om hvilke rettsregler og -prinsipper som blir berørt av de vedtatte tiltakene.*

Enhver sak om bygging av kraftledning berører privat eiendomsrett. Vern om den private eiendomsrett er ikke bare et nasjonalt, men et internasjonalt rettslig anliggende. Som det heter i Den europeiske menneskerettskonvensjon 4. november 1950, første tilleggsprotokoll artikkel 1 (P1-1):

«Enhver fysisk eller juridisk person har rett til å få nytte sin eiendom i fred. Ingen skal bli fratatt sin eiendom unntatt i det offentliges interesse og på de betingelser som er hjemlet ved lov og ved folkerettens alminnelige prinsipper.»

De samme prinsipper kommer som kjent til uttrykk i Grunnloven § 105 og i oreigningsloven. I oreigningslova § 2 første ledd er i pkt. 19 som ekspropriasjonsformål nevnt kraftledninger. Oreigning eller ekspropriasjon er nærmere definert i lovens § 1, og der fremgår at både eiendomsrett, bruksrett, servitutt eller annen rett til, i eller over fast eiendom og forbud mot å nytte en eiendom på bestemte måter, er å anse som ekspropriasjon.

Det innebærer at også rett til inngrep i annen manns eiendom i forbindelse med anleggsarbeider, permanente eller midlertidige, er å anse som ekspropriasjon.

På denne bakgrunn finner Naturressurskommunene det oppsiktsvekkende når NVE som ledd i en effektivisering uttaler:

«Endringene vil også gi større fleksibilitet til entreprenører og utbygger ved å gi tillatelser til kjørespor innenfor en 100 meter bred korridor, der de kan finne den løsningen som er best egnet.»

Utenfor korridoren må det søkes om tillatelse.

Det vil være i strid med grunnleggende ekspropriasjonsrett å overlate slik «fleksibilitet» til utbygger uten rettslig grunnlag i en ekspropriasjonstillatelse eller avtale med grunneier. Som det heter i Keiseruds kommentarutgave til oreigningsloven, se s. 21:

«Begrepet «oreigningsinngrep» er svært omfattende. Den eneste grensen for inngrepet er faktisk bare at det må gjelde fast eiendom eller innretning som er knyttet til grunnen.»

Oreigningsloven omfatter også de inngrep som er nødvendige i anleggstiden, for eksempel anleggsveier, bruk av andres veier, uttak av bygningsmaterialer, bruk av arealer til rigg mv.

Vi kan ikke se at det vil innebære noen effektivisering eller tidsbesparing å splitte opp konsesjons- og ekspropriasjonsprosessen, slik NVEs pressemelding kan gi inntrykk av. Det avgjørende må være den saksbehandlingstid som går med fra planleggingen starter og til anleggsarbeidene kan igangsettes. Da hjelper det lite å skyve spørsmål fra konsesjonsfasen og over i en senere detaljplanfase, hvis de samme regler om søknad, høring, interesseavveining og tillatelse da kommer til anvendelse, før anleggsarbeidene kan igangsettes. Det kan snarere føre til en samlet forsinkelse enn noen tidsbesparelse.

10 Strøm fra Havvind må føres til lands

Det fremgår av mandatet at utvalget også skal se på «*prinsipper for å ivareta en samfunnsøkonomisk utvikling av strømmettet.*»

Det er bred enighet om at havvind i Nordsjøen vil være et viktig element i den grønne omstillingen, både nasjonalt og internasjonalt. Naturressurskommunene mener det er behov for en prinsipiell debatt om utbyggingen av havvind, og hvilke reguleringsmekanismer som bør være knyttet til denne for en samfunnsøptimal utvikling av strømmettet på land.

Mest åpenbart er at elektrifiseringen av sokkelen for fremtiden heller bør skje med havvind enn med kraft fra land. Det vil isolert sett redusere etterspørselen etter innenlandsk kraftproduksjon og dermed også frigjøre kapasitet i kraftledningsnettet.

Videre må det avklares hvorvidt havvind som ikke brukes til elektrifisering av installasjoner i Nordsjøen bør transporteres til kontinentet, til Norge eller begge veier gjennom såkalte hybridløsninger.

Naturressurskommunene mener svaret må bero på et vesentlig bredere perspektiv enn selskapenes bedriftsøkonomiske vurderinger og markedsmekanismer: Før solenergien for alvor blir å regne med, har Norge begrensede utbyggbare fornybarressurser på land. Det vil være begrenset volum av gjenværende vannkraftpotensialet, og i opprustnings- og utvidelsesprosjekter. Det er trolig rom for noe mer landbasert vindkraft, men i hensynet til å unngå ytterligere tap av naturmangfold vil sette klare begrensninger i hvor omfattende slik utbygging bør bli. Det foreligger derfor klare kapasitetsbegrensninger på fornybar-tilbudssiden. Dette harmonerer dårlig med etterspørselssiden, hvor den grønne omstillingen antas å stille store krav til mer fornybar energi, til batteri, - datasenterfabrikker, - mineralutvinning, hydrogenproduksjon mv.

Det er Naturressurskommunenes syn at denne etterspørselsøkningen bør møtes med mer fornybar energi fra havvind, fremfor å åpne gjeldende verneplaner for vannkraft – og at kraften fra havvind føres til lands:

- *For det første* har det en egenverdi at innenlandsk kraftforbruk i størst mulig grad skjer fra egne fornybare energikilder. Det sikrer både etterlevelse av våre klimaforpliktelser og sterkere nasjonal kontroll over egen kraftproduksjon og – forbruk.

- *For det andre* er store deler av den grønne omstillingen ventet å skje langs kysten og i tilknytning til våre største allerede etablerte industrianlegg, ilandføringsanleggene. Sjøkabler fra havvindanleggene og til land vil dermed avlaste kraftledningsnettet på land og redusere behovet for nye kraftledninger med nye naturinngrep til følge.

- *For det tredje* er vår kraftforsyning en del av vår kritiske infrastruktur, jf NOU 2006:6, Sårbarhetsutvalget. En stabil og sikker kraftforsyning har vært og vil være en forutsetning for vår velferd. Den senere tid har vist at «forsyningsikkerhet» ikke bare er et spørsmål om fysisk tilgjengelighet av elektrisk kraft, men også et spørsmål om *økonomisk tilgjengelighet*. De kraftpriser deler av Norge har opplevd høsten 2021 er ikke bærekraftig, og vitner om et sammenbrudd i det europeiske energimarkedet. Selv om kraftprisene på kontinentet kan være enda høyere enn kraftprisene i Sør-

Norge, er vårt energiforbruk høyere på grunn av topografiske og klimatiske forhold. Og derfor er dagens nivå på kraftprisene helt uakseptable.

Naturressurskommunene ser det slik at det fortsatt bør være en overordnet politisk målsetting at Norge skal være selvforsynt med fornybar energi, og at vi beholder nasjonal kontroll over våre energiressurser. Vi mener de regimer som i sin tid ble utviklet rundt vannkraften og i stor grad videreført for olje- og gassektoren, bør være forbilde for formingen av havvindregimet.

Vi mener vårt syn harmonerer med formålsbestemmelsen i havenergiloven, jf lovens §1:

«Denne lova skal leggje til rette for utnytting av fornybare energiressursar til havs i samsvar med samfunnsmessige målsetjingar, og for at energianlegg blir planlagde, bygde og disponerte slik at omsynet til energiforsyning, miljø, tryggleik, næringsverksemd og andre interesser blir tekne vare på.»

Det er for tiden to havvindanlegg under konkret planlegging. Det er vårt syn at Utsira Nord og Sørlege Nordsjø 1 og 2 i sin helhet må koples direkte på Statnetts sentralnett. Det vil både sikre industriutvikling og verdiskaping på land, avlaste behovet for større overføringsledninger på land og være et viktig bidrag til det grønne skiftet.

11 Eiendomsskatt som insentiv til berørte kommuner

Kraftledninger er gjenstand for eiendomsskatt, jf eiendomsskatteloven §§ 3 og 4. Kraftledningene verdsettes etter eiendomsskatteloven 8A-2 annet ledd, dvs til anleggets tekniske verdi. Eiendomsskatteloven er en kommunal skatt, og eiendomskatteinntektene er viktige, og ofte det eneste, insentivet for kommunene til si ja til en kraftlinje – på tross av de store inngrepene i natur som linjene medfører. I NOU 2012:9 fremgår at eiendomsskatt på linjer er relativt sett beskjedne.

I Finansdepartementets høringsnotat i 2002 ble det fremhevet at det har svært få konflikter om eiendomsskatt på kraftlinjer. Naturressurskommunene vil påpeke at eiendomsskatt på kraftledninger i de senere år er blitt et stort konfliktområde, særlig mellom Statnett og kommunene, og hvor antallet rettsvister etterlater inntrykk av et rettsområde med stort behov for et bedre regelverk. - Som eksempel nevnes dom i Borgarting lagmannsrett 11. oktober 2021 om Statnetts linjer i kommunene Sauda, Ås og Suldal. Dommen er anket av begge parter til Høyesterett, og gjelder blant annet hvem som skal betale skatt for den tomtegrunnen som kraftledningen går over og hvor eiendomsskatten utløses av anlegget - om det er grunneier eller Statnett.

Lagmannsretten kom til at det er *grunneier* som vil være eiendomsskattepliktig for nødvendig grunn under linjen. Det sier seg selv at grunneiere som først gjennom tvang må avstå grunnrettigheter til en kraftledning, for deretter å måtte betale eiendomsskatt på grunn av kraftledningen, vil ha sterke disinsentiver mot å få kraftledningen over sin eiendom. Vedkommende kommune er på samme måte gitt argumenter for å motsette seg ledningsfremføringen.

Naturressurskommunene ber Strømnettutvalget påpeke behov for klarere og mer forutsigbare eiendomsskatte regler og at skatteplikt på grunneiere vil kunne gi disinsentiver og virke hemmende for tempoet i utbyggingen av kraftledningsnettet.

12 Lang behandlingstid i NVE og i OED

Det er hevet over tvil at behandlingstiden hos konsesjonsmyndigheten av kraftledningskonsesjoner er lang. Naturressurskommunene har tillit til at utvalget har skaffet seg nødvendig kunnskap om dette.

Vi vil likevel ikke unnlate å vise til et ferskt eksempel fra NVE om behandlingstiden og -måten i en sak som riktignok gjelder manøvreringsreglement i et regulert vassdrag, men som *kan være* en illustrasjon av en form for systemsvikt som er bekymringsverdig. I Sivilombudets brev 18. november 2021 til NVE kommenterer ombudet NVES behandlingstid i sak om fastsetting av endelig manøvreringsreglement. I brevet er referert til en telefonsamtale 8. november 2021, hvor NVEs saksbehandler opplyste til ombudet «(..) at det ikke hadde skjedd noe i saken siden høringen i 2016.», og at NVE fortsatt ikke hadde påbegynt sin anbefaling til departementet.

Foranlediget av svaret, fant Sivilombudet grunn til følgende spørsmål:

«1. Hva er bakgrunnen for den lange saksbehandlingstiden i NVE i denne saken? Hva har skjedd siden høringsfristen 20. juni 2016.

2. Er saksbehandlingstiden i saken representativ for denne type saker? Hva er det eventuelt som skiller denne saken fra tilsvarende saker?»

Naturressurskommunene har erfaring også fra andre sakstyper i NVE om at behandlingstiden er lang. Det samme gjelder i Olje- og energidepartementet. Det er derfor vårt syn at det er et åpenbart potensialet for å spare behandlingstid hos konsesjonsmyndighetene, og vi legger til grunn at utvalget foretar grundige vurderinger av dette.

Med vennlig hilsen

Naturressurskommunene og LNVK

Caroline Lund (99119901) / Stein Erik Stinessen (99119912)